

I. N. S. S. T.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA,

De
MATERIA PRIMA
PERIPATETICA.

Quam

IN REGIA ACADEMIA ABOENSI
Cum consensu & approbatione amplissime
Facultatis Philosophica;

PRÆSIDE

VIRO Praclarissimo

DN. M. SIMONE ZULPDI
Logic. & Metaph. Prof. celeberrimo,
Fautore & Promotore semper co-
lendo :

Pro adeundo Magisterii Phil. gradu,
Æquæ eruditorum censuræ, qua par est modestia
submitit.

JOHANNES C. LASSÆCKER
O. Bothn.

In Auditorio supremo ad diem 19. May,
e Anni 1682.

ABOÆ,

Excusa à Joh. L. WALLIO, A. T.

Reverendissimo in Christo Patri ac Domino

DN. JOHANNI GEZELIO,
S.S. Theol. Doctori, inclytæ Dioce-
scos Aboënsis Episcopo, dudum meritissimo,
& Regiæ, quæ Aboæ est, Academiæ Pro-
Cancellario amplissimo, ut & Consistorii
ibidem Ecclesiastici Præsidi gravissimo.

Nec non VIRIS,

Max: Reverendus, Excell. Ampliss. & Praclariss.
Consistorii Ecclesiastici ADSESSORIBUS digniss.

DN. ENEVALDO SVENONIO,
S.S. Theol. Doct. & Prof. prim. celeberrimo,
Ecclesiarūq; Ab. & Numm. Pastori fidelissimo.

DN. M. JACOBO FLACHSENIO,
S. S. Theol. Prof. accuratissimo, & Ecclesiæ
Lundoënsis Pastori vigilantissimo.

DN. M. PETRO LAUR BECCCHIO,
Poësios Professori meritissimo, Ecclesiæ Dei
quæ in Præcisis colligitur, Pastori fidelissimo.

DN. M. GABRIELI FORTELIO,
Haec. Sch. Cath. Ab. Rect. dext. jam à S. R. M.
design. Ling. Græc. & Hebr. Prof. dignissimo.

*Mecenati summo, Patronis, Promotoribus
Præceptoribus & Evergetis omnis obse-
quiosi animi affectu atatē devenerandis:
Hunc discursum humilime offert
Auctor & Respondens.*

Reverendissime in Christo Pater & Domine,
Dn. EPISCOPE

Vosq; maximè Reverendi, Excellentissimi,
Amplissimi & Praeclarissimi V.R.I.,

Ut ingratitudinis summus est gradus, hominibus de se bene meritis
damna & injurias inferre, isque mos communis fere
seculi nostri est pro beneficiis, non
dico referre invidiam, sed exitio
& neci in vigilare benefactoris, ad
instar *cuculi*, de quo vulgus fabu-
latur: cum per totam cantando ex-
statem nullam sui sustentandi pos-
se gerere curam, sed habere avi-
culam quandam cuius diligentia
pertotum quo cantationi vacat in-
tervallum, nutriatur; ingruente

vero

vero hyeme cum jam ipsum ean-
tare tæder, nutricem illam suam
adoriri & rapacibus ungibus ap-
prehensam devorare, unde ada-
gium *ingrati cuculi* natum est. Ita
penè nec minus ejusdem ingrati-
tudinis vitii est signum: beneficia
non agnoscere; sed eorum sæpè
subticendo oblivisci; grati autem
est animi beneficia suscepta de-
prædicare & quocunq; fieri potest
modo declarare gratitudinē suam;
cum autem reverendissime Domi-
ne, & Mecenates magni ne esse
quidem mallem, quam homo esse
ingratus, vestra adversus me bene-
ficia sæpius perpendo & longè
multa me vobis debere jam dudu
deprehendi, quorum cumulatis in
me benevolentia, favore & bene-
ficiis, ut cætera silentii involvam
velo, maxime per quinquennium

hoc

hoc, quo, postquam Aboë hic sa-
cris iniciatus ordinibus & licet in-
dignissimus, in ministerium ado-
ptatus Ecclesiasticum, ovili Christi
in servire, occipi, usus sum, apud
quos in posterū quoq; tanquam
præsides Ecclesiæ Dei, spes de ulte-
riori favore reponenda est; cum
vero facultas, tanta rependendi
beneficia mihi denegata sit, unicū,
illudq; quod possum: gratum vo-
bis Rev.^{me} Pater & Mecænates
magni, referto animum: cuius de-
clarandigratia viles hœscē ad pedes
vestros depono labores academi-
cos; non absimilis ei, qui regi Xerxi
aquam muneri attulit, ita ego ijs
qui tantam jam ipsi in literarum
stadio contraxerunt canitiem cru-
das adhuc & immaturas offero li-
teras. Suscipite tamen, Pater re-
verendissime, suscipite Mecæna-

tes magni, & ne oblati respicite ini-
dignitatem, sed offerentis ponde-
rate animum, & quia literarum ipsi
estis magni cultores, alios quoque
qui eas colunt amplecti favores fo-
letis. Spero quoq; ego, eodem quo-
haec tenus me excepistis vultu, ad-
huc excepturos. Insuper à Deo cui
summa potestas est rerū, supplex
contendo, velit Rev.^m Patrem &
amplissimas vestras Dignitates, in
Ecclesiæ suæ commodum, patriæ
ornamentum, Vestrum ac Ve-
strorum votum, quam diutissime,
superstites, lospires ac incolumes,
sustentare, conservare!

Sic vovet

Reverendissimi Episcopi

&

Amplissimarum Vestrarum Dignitatum.

Officissimus cultor

Joh. LAIBECK.

Ad LECTOREM.

Liberius mihi aliquando in plano philosophico exspatiante, cum non parum sollicitus esset de argumendo, quo hac vice eis vires quantascumq[ue] ingenii exercerem, et simul publicum in philosophia progressu specimen eruditorum sacerdotum censuræ, incidi in discursus discipulorum schola Peripatetica de materia li rerum naturalium principio, eorumque de Materia Prima, ut vocant, prolixas disceptationes cum deprehendisse, non inconsultum duxi, principia adire rerum et ad ea applicare mentem, considerando: num communis ista Materia quam venditant, desur nec ne, in toto ambitu verum? Hæc cum altius ad lancem appenderem ingenij, vanas reperi ac sobrie philosophantibus ferè indignas, assertiones Materiæ istius Primiæ. Ideoq[ue] non ab re futurum existimavi, si proprius ad eam manum admoverem, quapropter breves adornare decrevi theses, in quibus non ad singulas de eodem arguento tricas et scrupulos descendere conatus sum; sed ea tantummodo quæ ad constitutionem ejus facere videntur et unde eam probare nitantur Peripatetici paucis enudare. Totam itaque hanc contemplationem in tria veluti membra

seve articulos despescere animus est, querunt
I. Faciem representabit informis istius, ex
sententia Aristotelicorum Materiarum. II. Negati-
vam de eadem nostrâ proponet sententiam.
III. Argumenta diluet potiora fautorum ejus.
Interea autem me non fallit augurium: hec
omnium me non satisfacere expectationi, quin
reprobationem, potissimum eorum qui nihil
potius ement quam famam proximi ladere &
vodere, incurram: humeris meis impar sus-
cepisse onus, illudq; antequam ad metam depor-
bassem excusisse; sed ista me iun non mora-
bundur, cum commune sciam esse iniquissimis
seculis, dentibus dilaniari obrectatorum. Fate-
or quidem ipse & fateri cogor intricatam, me
aggressum esse materiam ita ut adversus can-
dos viros qui philosophiam excoluerunt Peripa-
teticam pugnare cum nirener, gravitas rei sa-
pius jam fere potuisse abrûpere acie intentionis;
hoc unicum scio, aequioribus rerum censoribus
me abunde satisfactum, cum ea qua pro mo-
dulo virium possum & ratio inserviri requirit, in
medium protulero; ceterisque non contenti, ipse
potiora adducane; ego libens qua meliora sunt
pro melioribus agnoscam & amplectar. Jam
divino auxiliante numine, aleam jasere dispu-
tationis consultum fore existimo.

ART^E

I. N. J.

ARTICULUS PRIMUS.

*Materiam primam ex sententia
Peripateticorum proponens.*

THESES. I.

Digna res est pretio, ut argumentum vel thema aliquod expositurus, primam impendat curam vocis exacto examini; ejusque varias distinctiones, homonymias simul & Synonymias, accurate examinei, Æquivocatio quippe (vetus est proverbium) erroris mater est, errorq; exiguis in initio, magnus evadit in fine; quantum autem periculi in accurata ambiguitatis sublatione evitetur, quantumq; commodi ea, in solida veritatis indagatione conseqvatur, docet philosophus dicens: *Vocem rei ejus de qua differendum est, si ea multiplex fuerit, primum, distinguendam esse, explicando significationes ejus; possea ponendum & constituendum esse*

Lib. I.
de calo
tex, 1101

esse qua significatione usurpanda sit. Cujas
admonitionis nos non immemores,
mox in limine harum linearum, quo
facilius nobis ad cetera pandatur via,
ipsas voces argumentum nostrū con-
caventes, non ducimus negligendas.

II.

Etymologiam autem, imprimis
quod concernit, de ea non erimus
soliciti, cum vocabula sint purè lati-
na, cuivis, etiam pueris nota.

III.

Homonymia aliquanto intricati-
or est; sed ejus quoque vulgatores
tantum recensebimus significationes.
Idq; tam quoad voces leorsim, quam
quo easdem conjunctim sumptat.
Materie vocabulum imprimis sumi-
tur; vel pro subjecto stricte sic dicto,
quod alias audit *materia in qua*. Vel pro
subjecto occupationis, quod etiam
objectum dicitur, sic vocatur *materia*
circa quam: vel etiam pro causa inter-
na corporis naturalis formæ contra-
distincta; quæ vulgatissimæ sunt usur-
pationes hujus vocis, plura de his vi-
deantur in philosophia prima. Pr.

Primi vocabulū pariter $\pi\lambda\delta\omega\mu\sigma$ est, præcipue vero usurpatur: primo, pro proximo, quomodo materia constitutionis prima est, in respectu ad materiam productionis, deinde sumitur ratione dignitatis, & æqui pollet supremo. Præterea ratione temporis, sic opera conditoris primi diei absolute prima sunt, prima quoque in respectu ad omnia alia opera, & omnes res in mundo existentes. Tandem ratione ordinis, & est primus, qui alios in ordine præcedit, quomodo in sacra Theologia, docetur in explicando S. S. Trinitatis mysterio: Patrem esse primam personam Trinitatis; sed hoc jam nostræ non est considerationis. Ultimo ratione consecutionis, sic unitas est prima in numeris. Hæ itaq; sunt usitatissimæ acceptiones vocis primi.

Jam voces conjunctim sumptas spectabimus. Materia prima non incommode accipitur pro materia proxima, & sic non differt in compositis à materia constitutionis, quæ in reso-

lutione prima est. Deinde quibusdam
hoc nomine venit ὥλη ἀμόρφου, cuius
Cap. xi. mentio fit in libro sapientiae ubi mun-
v. 18. dus à Deo ex ὥλης ἀμόρφως conditus
esse dicitur, & nostrum quoque de ea
in progressu aliquantum differere est.
Tandem significat materia illam,
quaer in scholis Peripateticorum prima
vocatur, quam dicunt: primam in ge-
neratione, & ultimam in resolutione, & com-
mune subjectum transmutationis. Quam
nobis jam in scenam producere,
& sub incudem disputationis, auxi-
liante supremo nōmine, revocare
animus est.

Synonyma hōjus, in scriptis eo-
rum qui Aristotelem hac in parte se-
enti sunt, nusquam non sunt obvia.
Præcipua sunt; Massa, Elementum, Ma-
ter, sylva, fœmina, Turpe, Materia in-
formis, simplex, capax & receptaculum
omnium formarum, παρδεκὴς τῆς γενέσ-
εως, formarum mater & nutrix, πρῶτον ὑ-
ποκείμενον. Et causa ex qua fiunt omnia
entia. cætera videantur apud Peri-
pateticos.

Hicce prælibatis iam non incongruum est definitionem adscribere, eamque ipsius coryphæ Aristotelis dicentis: λέγω γδ ὅλην τὸ πρῶτον ὑπο- Lib. 1.
κείμενον ἐκαστῷ, ἐξ ἧς γίνεται τὸ ἔργον. Phys. c. 6
χοντος. Et quæ sequuntur. Averroes^{tex. 34} vertit: Materiam dico primum subje-
ctum unius cuiusq; ex quo fit aliquid, cum
in se, non secundum accidens, & si cor-
rumptur, in hoc abit ultimum, quare
corrupta erit, antequam corruptatur; &
alibi hoc modo ipse Aristoteles^{λέγω δὲ ὅλην,}
ἡ κατ' αὐτὴν μήτε τι μήτε ποσὸν, μήτε ἄλλον Lib. 7.
μήδεν λέγεται, οἷς ὡρίσατο: Materiam Met. c. 3.
autem dico quæ per se ipsam, neq; quid,
neq; quantum, neq; aliud quippiam eo-
rum dicitur quibus ens definitum est. Hi-
scæ, ut patet ex contextu, Philoso-
phus intelligit primam de qua iam
disquirimus materiam, eamq; omni
& quantitate & qualitate vult esse
destitutam, vel ut alii: plane in se in-
determinatam, nec ex se directè cognosci-
bilem, sed cognosci negatione. Nonnulli
sic definiunt: Materia prima, est o-

nnium communissimum & absolute pri-
mum principium: ut enim unitas in nu-
meris, punctum in magnitudine est pri-
mum quoddam: Ita quoq; in Physicis re-
bus, materia prima, est subjectum primū
ē quo sunt omnia corpora. Hæc Schar-
fius.

VIII.

Jam quo definitum evadat clarius,
attributa tam à discipulis scholæ Pe-
ripateticæ, quam ab ipso eorum An-
tesignano hac in re exponenda, ad-
hibita, paucis recensere placet. talia,
præ coeteris continere videtur hæc
descriptio Aristot. Materia (soría) sub-
stantia est, sublati namq; cæteris, nihil
aliud videtur remanere, cetera etenim,
corporum passiones & affectiones ac poten-
tiae existunt; longitudo vero latitudo &
profunditas quantitates quadam sunt non
substantia, neq; enim quantitas substantia
est, sed magis cui hac ipsa primo insunt.
at sublata longitudine, latitudine & pro-
funditate nihil videmus reliquum, nisi si
quod est quod ab eis determinatur. Hoc
vero ex mente philosophi materia
est.

IX.

Reliqui tempore posteriores ipso Aristotele, alii alia dederunt attributa. Sennertus dicit materiam hanc, lib. n. c. 3. ita se habere ad formam naturalem, sicut as vel lignum ad formam Mercurii vel alterius statuae, quemadmodum ea pradita sunt potentia accipiendi omnes formas, ita M. Pr. in se nullam definitam & specialem formam naturalem habet, apta tamen est recipere omnes formas. Præterea dicit: Materiam hanc nunquam existere sine forma. Jacobus Martini huic propriè loquendo dicit nihil inesse formæ, sed distingui eam simpliciter ab omni forma substanciali, & proinde accurate Philosophice loquendo hanc solam posse dici *materiam*.

Demum veram, ut investigemus sententiam, operæ pretium est indagare quid præcise cum hoc informi monstrō intelligatur; hoc in expoundingo, in describendo, & demonstrando tantopere sudant Peripatetici,

tici, tam multum & olei & operis
consumunt, nec tamen absque mu-
tuo dissensu & contrarietate usque
ad eo planam & expeditam hactenus
cuius ostenderunt sive faciem sive i-
maginem. in quantum tamen sie-
ri potest paucis nos, hoc nodo nos
extricare consultum putavimus, id-
que, ex ipsius Aristotelis supra data
definitione, vera eruta sententia,
quæ ita ut obiter hic repeatam, so-
nat: *Materia prima est primum cujusq;
rei naturalis subjectum*, ubi verbis ac-
curatius pensitatis mens philosophi
facile innoteſcet.

XI.

Per primum enim subjectum cu-
jusque rei naturalis, non video aliud
posse intelligi, quam primum vel
remotissimum corporum naturali-
um principium materiale, seu ma-
teriam ex qua corpora naturalia &
constant & producuntur; ad primam
autem posse perveniri, nec ipsi nos
negabimus, modò ea, quæ revera
talis est, pro prima habeatur; data e-
nīm

nim materia aliunde producta, necessum est dari eam ex qua primo producitur, alias progressus fieret in infinitum, unde abhorret natura. Atqui jam in omnibus corporibus datur materia, quæ procul dubio non ipsa prima, sed producta est, ergo oportet necessariò quoque dari primam, quæ verò illa sit & quousque retro progrediendum, ubique subsistendum sit: in hoc primo cardo versatur controversia.

XII.

Quæstio hæc, ut notum est, difficultatibus suis non caret: tum quod ipsi interpres Aristotelis valde fluctuerunt & alii alias hic insistant viam, cum quia difficile est talem invenire materiam, cui datæ definitiones & attributa adæquatè competant. Sunt qui primævam illam massam in principio creationis à conditore universitatem citant, quæ Poëtis *chaos* dici Wendeatur, pro hac amplectendam putent; Cent. Inter quos *Tiplerus*. Ea enim erat Phys. sect. II. ut canit Poëta:

Rudis indigestus; moler,
Nec quicquam nisi pondus iners congestus
codem,

Nec bene junctarum discordia semina rerū.

Et ut inferunt Theologi: fuit tale
quid, quod neque formam certam
habuit, neque figuram, sed erat val-
de informe & confusum. LXX. In-
terpretes quidem vertunt ex Hæ-
bræo: ἀόρατος οὐκ ἀκατασκεύαστος; don-
tamen propriè dici posse existimo-
fensus fuisse, ita ut penitus invisi-
bilis fuisset, sed ut determinatam a-
liquam formam ad propriam essen-
tiā non habuerit, sed ad alias su-
scipiendas formas ordinatum erat,
quæ etiam intra εξημερον creationis
in eam inductæ erant.

XIII.

Quemadmodum igitur chaos il-
lad, tale jam neque quo essentiam
nec actualem existentiam ullibi da-
tur; pro objecto discursus nostri ne-
quaquam amplecti possumus quod
etiam ex plurimis materiæ Peripa-
teticæ attributis, sive affectionibus
clarè

clare evincitur. Præsertim quod dicatur: *commune subjectum transmutationum*, quod de *primæva massa* non potest affirmari ut inter omnes æquiores rei Censores in confessio est. Aliud idcirco quærendum *subjectum* quod meliori suffragio mentem Peripateticam explicatius exprimat.

XIV.

Pro eo jam ipsa clementia, ex quibus quemadmodum omnes eruditæ certiori comprobant calculo, constabat confusum illud chaos; lubentes agnosceremus, eaque corporum naturalium primam esse materiam, simpliciter assereremus, nisi comunes Aristotelicorū voces sententiam nostram hac in parte plane infringere viderentur. *Materiam enim primam unam substantiam homogeneam venditant;* Elementa autem sunt numero quatvor: Aēr, Ignis, Aqua, Terra. Quæ omnia inter se specie differunt. *Materia prima in se informis est;* Elementa sua quæq; gaudent formâ. *M. p. omni interna caret*

caret affectione. Elementa vero talia
esse nemo sobrie Philosophantium
dixerit. De hac replura argumenta
lector non iniquus ex supra datis
facile ipse eruere potest.

XV.

Ulterius adhuc progredi necel-
sum est, ad veram eliciendam sen-
tentiam; & commune aliquod sub-
jectum in quo ipsa elementa ad nu-
cium clientum Aristotelis conveni-
ant, inquirendum, Illud tandem Ma-
teriam unam elementis omnibus commu-
nem ex sententia auctorum esse, non
dubitamus dicere, in haec enim si un-
quam datur, oportet dari transmu-
tationem elementorum, in qua forma
tantummodo interit, materia vero,
Sennet.
lib. 3. c. 3. vel uti ipsi audacius dicunt *corpus*,
post transmutationem superest.

XVI.

Materia igitur est Elementorum in qua
jam venanda laboramus, ultra quam
quippe nullus datur regressus, quam
Expos.
Sup. lib. 1.
de Gener.
& corrup. sententiam nostram suo etiam com-
probat calculo, Averroes, dicens ele-
menta

menta eandem habere materia m sub
visis formis, quæ jam ad membrum
primum nobis dicta sufficiant.

ARTICULUS SECUNDUS.

Nostram de proposita materia com-
plectens sententiam.

THESS. I.

Exposita hactenus maxima qua fie-
ri potuit brevitate Materia primæ,
ex mente cultorum philosophiæ Pe-
ripateticæ, eorumque, pro modulo
virium vera indigitata sententia.
Jam rem ipsam altius penitare, &
ad propriam, licet tenuem & minus
exactam ingenii appendere lancem,
nobis incumbit, hoc est nostrum de-
promere iudicium, num talis in re-
rum natura nec ne detur materia?

THESS. II.

Arduum sane fatemur hoc nego-
tium, tam ob ipsius argumenti sive
propositiæ quæstionis intricatam dif-
ficultatem; quam ob tot magnorum
virorum diversa de hac quæstione
judicia, & gravissimis ponderosissi-
misq;

misque argumentis tuis negativam
alijs affirmativam tuentibus; quo-
niā vero ipsam rerum naturam
normam jam sequi fas est, nullius vel
auctoritate vel inani persvassione, à
proposito nos deterrei patiemur.
Nam eam, qvam naturæ convenien-
tiorem iudicabimus & iudicamus
proferre sententiam, eamque quan-
tum vires suppeditant ingenij confir-
mare & defendere nostri iam esse
officij scimus.

II.

Per Materiam, quæ sèpius dicta
est prima probatum est intelligi ma-
teriam elementorum, iijam elementis
materiam non detrahimus suam;
corpora enim sunt naturalia; omne
autem corpus naturale materia con-
stare & forma nulli non est notum,
ideoque etiam elementa una cum
forma suam possidere materiam nun-
quam negabimus neque negare fas
est, sed talem quam vocant primam
illis planè denegamus, ea enim esset
una omnibus communis, per se infor-

mis; omnes tamen formas apta recipere.
Ait jam cū senioribus philosophis su-
am cuiq; propriā ascribimus cum for-
ma materiam: aliam aeris, aliam ignis,
aliam aquæ, aliam terræ, & vice versa
contendentes. Nec unum elementū,
propria sua forma abjecta, quam pri-
vationem vocant, recipere alterius
formam manente, ut volunt, una
eademque numero materia, unquam
admittimus, contrarium dictante
ratione & repugnante natura.

IV.

Nam si clementia unâ gaude-
rent materia, sequeretur etiam to-
tum mundum elementatum una
constare, iam vero cum ea nequa-
quam exigua, adscribenda est mundo
& magnis in mundo corporibus,
jure quæri potest, unde tanta tam
vasta materiæ moles ortum traxerit
suum? jam nulla patet alia ad respon-
sionem via, quam ut dicatur per cre-
ationem, à conditore rerum D. T.
O. M. conditam esse, quod etiam o-
mnes ejus fautores expressis faten-
tur verbis.

V.

V.

Sed nihil potest in creatione monstrari conditum esse, præterea, quæ ipse Dei S. in verbo suo nobis patefacere voluit, inde enim sive διαρρήδην sive καὶ συναολόγησιν haurienda est tota cognitio creationis, at neutro modo jam illuc reduci potest creatio Materia Prima, utpote de qua ne minimū quidem iota in tota reperitur scriptura canonica, ergo & nullam talem dari concludimus.

VI.

Ait nondum silent peripatetici dicentes: eam non quidem esse chæticam massam formaliter, una tamē cum ea creatam, nec realiter ab ea differre, sed tantum, ut genus à specie & individuo, unde Zabarella. Non dicit esse aliquid determinatum per se in specie sed inchoamentum omnium specierum corporalium i. e. ut saepius dictum est unanimiter intendunt materiam elementorum cum elementis una creatam, & in ipso chao primo die creationis totam repositam.

Wendel
Contre.
Phys.
Sect. 1.

VII.

VII.

Eruditis autem jam reclamantibus: chaos nihil fuit aliud quam quatuor elementorum congeries seu confusa & inordinata elementorum dispositio. Talis autem confusio aut à formis aut materiis denominanda? Ab utrisque puto, sed primo tamen à materijs, cum formarum est sequi materias, & absq; illis, exceptis excipiendis, omni priuantur existentia. Si jam confusio erat in materia, dantur principia, ut ita dicam, confusionis, quæ diversæ erant materiæ; iam si tum diversæ elementorum erant materiæ, nescio qua virtute postea unquam in unâ coaluerint, sed diversæ sunt & diversæ manent. VIII.

Deinde si elementa nudis distinguuntur formis, sequitur mixta quæ pluribus constant elementis, una constare *univoca* materia, & pluribus formis elementaribus, formæ autem elementares quam inter se contrariæ sint, facile est judicare ex ipsa quali-

ratum elementarum mutua pugna &
quasi irreconciliabili quadam anti-
pathia. Quomodo vero tam con-
trariæ essentiæ in uno subiecto con-
venirent & ad unum constituendum
compositū concurrerent, nulla pos-
sum apprehendere ratione. Et juxta
ipsum Aristotelem contrariorum ea
est conditio, ut unum alterum ad
idem subiectum vel ad minimum
eandem subiecti partem admittere
nequeat; hic vero jam in uno subje-
cto concursū fieri oportet & quidem
tali ut ferè nec partiū in eo detur dif-
ferentia; cum una eadem & sibi ubiq;
similis materia, vel particulæ ejus se-
ita invicem pervaderent, ut ob si-
milium in omni natura raptum, ve-
lut ad unam partem constituendam
concurrere viderentur: quomodo in
tali materia formæ in totum contra-
riæ conservari possent? Certe nec ad
Arist. unicum temporis punctum in ea o-
Lib. I. mnes locū invenirent, quia contraria
Phys. c. 9. corrumpunt se invicem. ita hic, mox
quod fortius est & alijs viribus præ-
staret

staret, debiliores extruderet & de-
pelleret, & sic in mixto una forma
cū sua materia elementari relinque-
retur, quod per omnia absurdum est.

IX.

Præterea ipſi id testari videntur
ſenſus: materias elementorum ſpecie
ab invicem diſferre, licet materia
proprie loquendo ex ſe in ſenſus non
incurrat, quis tamen ſenſibus ſanus,
ignem pro aqua amplectetur, &
ſubtile illud elementum aërem pro
terra, & conſequenter.

X.

Tandem ad ultimam corporum
naturalium resolutionem devehi-
mur: an exinde *Materia* hæc prima
astrui poſſit, conſpicientes? quia
juxta tritum canonem philosophi-
cū, illud quod primum eſt in compositione
illud eſt ultimum in resolutione. iam ſi
aliqua datur resolutio uſque ad ma-
teriā primā, neceſſario oportet eam
in compositione primam eſſe; Aſt
nullam iam unquam resolutionem
in materiam primam factam, nec fi-

Sennert.
l. i.c. 3.

erū pōssibile esse probari potest, quia
si in eam: in tale quæ nullibi unquam
per se existit, ipsis factentibus Peripa-
teticis fieret, quomodo vero aliquid,
id resloveretur, quod non existit
tanquam materia nec propriam sibi
habet formam? *XI.*

Concludimus ergo nullam reso-
lutionem ultra ipsa tendere elemen-
ta, quæ verè in se communissima sunt
principia, & materia productionis prima,
ex quibus omnia mixta producta sunt
& producuntur, & in quæ omnia
sola tandem redeunt, cum corrum-
pantur, etiam Divinis testimonium
præbentibus oraculis; Στοιχεῖα δὲ καυ-
στήμενα λυθῆσσανται & σοκηῖα καυστήμενα
τηκεται: Elementa affluantia colliquescent,
hoc est, mundus elementis con-
stans, fervore ignis tremendi Diei
adventus dominici colliquescat &
redigetur in nihilum, quemadmo-
dum ex nihilo factus est.

XII.

Et notatu dignum est, Aposto-
lum de Elementis igne liquefacien-
dis

dis pluraliter loqui, quæ pluralitas sermonis, & ad formas & ad materias referenda est; cum primis autem ad materias, quia materiæ potentia liquecendi magis est propria.

XIII.

Ultimo nec diffiteri possumus, quosdam ex partibus Peripateticorum voces *materiæ primæ*, ita accipere, ut appareant per eas intelligere, conceptum tantummodo quendam genericum, à qualibet materia singulari abstractum, & in singularibus quidem radicatum; per se vero neque in sensus externos incurreret, aut unquam extitisse aut existere posse; hoc modo si intelligatur per eam mentalis tantummodo conceptus & notio quædam universalis, indifferens ad omnem materiam & in mente philosophi formaliter existens, ipsi nos, quin eam absque prolixo aliquo discursu & tantis de lana caprina rixis concedere possimus, non video quid obstat. Sed cum hæc non sit mens interpretū Aristote-

lis, cum instar numinis colentium,
ut ex iis quæ circa membrum pri-
mum dicta sunt, patet, & ex sequen-
tibus patebit; nondum in castra eo-
rum transire animus est.

ARTICULUS TERTIUS.

*Argumenta posteriores adversario-
rum M. P. stabilientia diluens.*

THESS. I.

Quæ jam superius dicta sunt, con-
tra Materiam pugnant primam;
quatenus ea nec à creatione; nec ab
actuali rerum existentia probari po-
test. Jam dispiciendum est unde
adversarii eam probare nitantur.
Cum vero summè per has lineas bre-
vitatè studentes, nec possumus nec
volumus omnia eorum argumenta
ad examen revocare, solam ferè
transmutationem, inexpugnabilem
ut venditant adversiorum arcem,
paucis aggrediemur.

I I.

*Ex hac ad probandam Materiam
Primam, progrediuntur, Peripateti-
cide-*

et demonstrare intendentibus unum
elementum in aliud transmutari, Aris.
quam mutuam transmutationem non abs Lib. I.
que communi subjecto transmutationis pos. Phys. c. 2.
se contingere dicunt. Quod hic ad nu-
tum eorum debet esse, materia ele-
mentorum communis, in qua omnia
elementa transmutantur: Hoc est
materia hæc, abiecta forma unius
elementi, recipit formam alterius.
tex. 5.

III.

Cui assertioni mox reponimus:
Principia sunt, quæ nec ex aliis sunt, nec Lib. II.
ex se invicem, sed ex quibus omnia. Phys. c. 4.
Elementa esse principia communissi-
ma ex quibus omnia corpora sunt
mista, nemo cum ratione negabit;
E. non debent ex se invicem esse,
quod tamen omnino sequitur ex
transmutatione, ubi unum elemen-
tum generatur ex altero. Non ta-
men ignoro Aristotelem vocem
principii, non pro principiis mate-
rialibus accepisse; sed nihil obstat,
quin idem axioma pro materialibus

possit sumi principiis, quaslibet omnia
sunt elementa : principia scilicet
materialia, quae nec ex aliis sunt :
sunt enim immediate a Deo per crea-
tionem, nec ex se invicem, nam
tanta mole, pondere & virtute in-
principio condita sunt, quanta jam
pollent. Quapropter non de subje-
cto transmutationis sumus solliciti,
cum ipsam planè negemus transmu-
tationem, nec ad latum unguem ab
ea recedimus sententia quo ad usque
non aliquid firmius, praeter fallacem
adferant experientiam.

IV.

Ad eam quod attinet dicunt se ex-
pertos esse, ex terra & aqua fieri ignem,
ex igne aerem, & sic consequenter,
Jacobus Mart. imprimitis vult ignem
cum corrumpitur in aliud transire
elementum, sive enim violenter ex-
tinguitur sit, sive materie deficiente mar-
cescat, non amplius manet ignis; nec in
nihilum atrovabit, ergo in aliud trans-
mutatur elementum. Sed quare unde
haec conclusio? imo ex nullo
fun-

fundamento ; sed mera conjectura ,
cum ne levissima quidem detur ra-
tio , cur ignis ita abeat in aliud ele-
mentum , neq; ulla monstrari potest
causa cogens ; cum tamen ipsi ad-
versarii alias dicant , transmutationes
hasce peragi per qualitates : calidita-
tem , frigiditatem , humiditatem & siccita-
tem , ast nulla harum jam causa
transmutationis , ignis in aliud Ele-
mentum esse potest , nam , E. g. si
deficiente oleo extinguitur lampas ;
non frigiditas transmutationis causa
esse potest , quia ipsa lampas seu re-
ceptaculum vel vasculum , quo ole-
um continetur , jam ante calefactum
omnem exsuperat frigiditatem ; ne-
que humiditas , quis ea pari ratione
sub dominio caliditatis latet ; nec re-
liquæ duæ siccitas & caliditas , quia
illæ propriæ sunt ignis & ex ejus
formâ immediatè proveniunt ; nun-
quam autem mihi persuaderi sinam :
qualitates suam propriam perdere
formam , cuius sunt qualitates , quia
omnis natura , sui amat conservatio-

nem. Ergo nulla harum, ignem ita extinctum cogere potest ad suam abjiciendam formam & alterius suscipiendam. Unde concludo nullam hic dari transmutationem.

V.

Hinc tamen non sequitur ignem in nihilum abire, cum adhuc alia supersit via, quam igni extincto tribuamus, illam scilicet quâ absq; ulla sui transmutatione, manet ignis, & cum extinguitur, resolvitur in sua minuta, quæ àn̄us vulgo vocant. nec illud obstat: quod post resolutionem non videatur, cum ipsis elementis crassioribus non obstat, ita dividi & segregari in suas àn̄us ut fugiant visum, præterea ignis ex se & sua natura visibilis non est, quia si proprium ejus esset videri, semper & ubicunque esset, videretur, & corporibus mistis quis neget inesse ignem, et si non videatur citra inflammationem, vel corporum in quietibus propter magnam sui copiam ve-
luti

Iuti dominium affectat, collisionem,
ut pote in ferro & silice.

VII.

Nec sensus ipsos resolutio hæc
planè fugit, sed visu, tactu & olfa-
ctu eam percipere possumus. Ut po-
te in extinctione violenta candelæ,
corpora minutissima videmus di-
spergi, quæ ipsa revera continent i-
gnem, & ultra resolvuntur in ato-
mos; nequaquam vero pereunt,
quod ipsum de aliis combustioni-
bus & incendiis sentiendum: ignem
non annihilari, nec transmutari; sed
resolvi.

VIII.

Par quoq; sit judicium de gene-
ratione ignis, quam ex flamma pro-
bare nituntur, dicentes: flammam
esse fumum ardenter, qui cum exarce-
rit, vertitur in ignem. Quod visum
percipere, dicere non erubescunt;
sed contra, videmus fumum non
consumi à flamma, quod præsertim
tempore hyberno cum frigente a-
ere hypocausta ubique fumum ve-
hunc

bunt, nulli non potest perspicuum esse; fumum enim illum, qui tollitur in auras, nemo qui sensu pollet, ignem dixerit; continere tamen particulas signis, quarum quoque beneficio sursum fertur; libentes concedimus, sed nequaquam tantæ sunt illæ virtutis, ut fumū ipsum in ignem convertant, quin potius una cum fumo, quem non terram, sed corpus quoddam compositum esse contendimus, in sua minuta resolvuntur.

VIII.

Flammam autem exinde oriri largimur, quod ignis sequatur fumum; non tanquam alimento quoddam, quod in propriam suam substantiam convertere expertat; sed quia ille contineat tales resolutam materiam, quæ apta sit ad ignem concipiendum: & particulas quasdam igneas, cum quibus sequentes uniri amant; alias autem nisi in ipso fumo particulis igneis prædominium tribueremus, non video quo pacto incensio continget, quod vel exinde

inde probabilius redditur: quod corpora alia, quæ ignem quidem in se continent, sed ob magnam vim frigidi ita coactum, ut nullam habeat libertatem se solvendi: non sunt apta ad recipiendam flamمام; nisi prius igne vel calore extrinsecus admoto, corpora leniantur & ignis intrinsece latens, quasi ad exitum quærendum suscitetur, sic ligna & terra congelata & frigore concreta, exemplo sint.

IX.

Præterea nec diffiteri possumus, huic elemento esse mirabilem quandam virtutem & facultatem, quæ in aliis elementis non conspicitur, mirum in modum sese dilatandi & diffundendi, ita ut acumen ferè imbecillis humani intellectus hæc superare queat, istum tamen diffusum ignem sive flamمام, purum & nudum ignem esse, absq; commercio elementorum reliquorum, nemo sanorum sensuum dixerit.

X. Ul-

Ultra pro aquæ in terram conversione, pugnant experientia adversarii: in limpidissimis enim aquis dicunt generari lapides, qui sunt terrea corpora, quo circa non ibimus inficias in aquis lapides generari; querimus tantummodo an deturaqua tam limpida & tam pura, ut nihil cum aliis elementis commercii habeat, præsertim cum terra? vix crediderim, cum nullum elementum in mundo existat purum, quod iam dudum viri eruditissimi probatum dederunt, quemadmodum & docet Athanasius Kircherus, hoc ipso quo tactui resistit, aut tactui cedie, aut calore qualitercunque tandem imbutum est, hoc ipsum inquam protinus aliqua compositionis & missionis indicia præbet, & sequitur. Ergo nec aquam tam puram dari, ut penitus liber sit à confusione cum aliis elementis, ideoque non sola aqua est lapidis materia, sed succus quidam in ea lapidificus & Spiritus lapidescens. Deinde nec simpliciter, illud sequeretur, quamvis, quod tamen

Mundi
Subt. l. 6.
Sect. I. c. I

Camen absurdum est, aqua genera-
ret lapidem: aquam in terram con-
verti, cum lapis non sit nuda terra,
sed concurrunt in eoplura elemen-
ta, quæ essentiam ejus constituunt.

XI.

Adhuc insistit Jacobus Martini:
omnia Elementa in mistis posse per
magnam vim frigidi agentis conver-
ti in terram, idque rursum probat
per cibariorum in subterraneis locis
in petram conversionem; sed quâ
ratione ipse facetur cibaria omnibus
constare elementis, eâ & nos dici-
mus petram constare elementis, non
elemento. nec frigus in cibariis
concedimus extinxisse omnem ca-
lorem, cum ipsa petra eo non careat;
quod vero cibaria aliam figuram
aliasque sortiantur qualitates id ad-
scribimus, omnium elementorum
in subterraneis locis conjunctæ o-
perationi & mutationem esse acci-
dentialiam dicimus.

Tan-

XII.

Tandem aquam in aerem mutari uno clamant ore, quia halitus quosdam ex aqua extrahi vident, quos in aquam non reverti, sed contra intellectum quemcunque sanè philosophantem, in aerem converti, dum dixerunt, sed nondum probant, nec deinceps probabunt.

XIII.

Ultimò non magni ponderis est argumentum, quo ignem & aquam in se invicem transire contendunt; terram enim iam supra probavimus in ignem non migrare, sed cum resolvuntur mixta, abire in sua minuta ad ignis vero quod attinet mutationem: eam sic probare nituntur adversarii *quia ignis refrigeratus in nubibus, convertitur in corpus terreum*. quo procul dubio intenditur lapis, ut vocant, fulminaris, & alia ejusmodi nubibus emissa dura corpora, quas quidem in nubibus generari non negamus; sed an ex igne generentur refrigerato, vehementer dubitamus, quin

qui potius cum Clariss. Sperlingio
autem amus, ejusmodi corpora con-
crescere in nubibus ex materia vel
succu quodam lapidifico, virtute si-
derum e terris extracto, & sic i-
gnem nunquam in terram aut aliud
elementum converti persuaderi no-
bis sinimus.

XIV.

Hicce jam æquè libratis, facilia
sunt solutione, reliqua argumenta
Peripateticorum, de transmutatio-
ne & etiam generatione Elemento-
rum, ad adstruendam materiam pri-
mam adducta, si quid vero benevo-
lus lector heic desiderarit, remitti-
mus illum ad *exercitationes Physicas*
Sperlingij, & *Henrici Kippingij L. 1.c. 3.*
Inst. Phys. qui ambo non inerudit
de hoc argumento scriplerunt; imo
& alia quæ nos consultò præteri-
mus, in medium protulerunt ar-
gumenta, eaque solidè refellerunt,
unde facili negotio si opus sit; cum
tamen aliter sperarim, nam facilio-

ta sunt quæ omisiimus, hæc nostra sup-
pleri possint.

XV.

Nos jam materiam primam pro-
ductionis omnium corporum natu-
ralium mistorum, volumus esse
quatuor elementa, nec ullum extra
ea fieri regressum, aut illis priorem
dari materiam, jam dudum diximus
& adhuc dicimus, hæc ad omnia
constituenda corpora concurrunt,
& in corporibus existunt naturali-
bus, per se vero nullibi existunt, sed
ubicunq; sunt & inveniuntur, mi-
sta sunt & confusa, & licet simpli-
cia vocentur corpora, non ratione
existentia, sed essentia tantummodo
talia sunt.

Hæc ratione instituti, de præ-
senti argumento dicta sufficient. jam
manum de tabula.

*Eterno unitrino Deo
Sit Honor & Gloria.*

ΣεΒάσμιε καὶ πρέσβεων κύρει ἸΩΑΝΝΗ Σαιβετή
Φίλε πούσι Γροφε πίμιε, χαιρε

Tρίτης ὥσπει τῆς Φιλοσοφίας, ἡς ἡ μὲν λο-
γικὴ, ἡ δὲ Φυσικὴ, ἡ δὲ ηθικὴ· ἡ μὲν
πρεσβύτατη καὶ χρησιμωτάτη ὅσι, ἡ δὲ Φυσι-
κὴ λεπτὴ, ἡ δὲ λογικὴ ἡδεῖα. Σὺ προσδε-
χόμενος νῦν ταῖς ἐν Φιλοσοφίᾳ τιμὰς ὑπὲρ δεσμ-
μάτως λῆμμα ἐκ τῆς Φυσικῆς ἐξελέξω, τοιάν-
την πεποιηκώς τὴν τὸ Βίον ὑπόθεσιν. Συνίδο-
μαι Σοι τῆς μετὰ μικρὸν γενησομένης τιμῆς
ἡ διατὴ εἰς αὐτὸν ἀξιος εἶ. Ξέρωσο.

E. FALANDER

Acad. h. a. Rector,

Ad Virum Venerabilem & eximium

DN. JOHANNEM ΣΑΙΒΕΤΗ
Phil. Candidatum laudatissimum, amicum &
commilitonem suum sincere dilectum, nunc pro
gradu in Phil. de MATERIA PRIMA,
docte differentem.

Materiam inquiris primā doctissime Σαιβετή.
Oreγ, confutas dogmata prava tuo;
Ergo tibi laudes & premia nonne laborum
Promittant Pindi è vertice, certa, Dea?
Castalides etenim caput exornare corollā
Atγ, referre tibi nomina clara parant,
Quæ voveo, vergant patrięγ, ribig, tuisγ
In decus & vitæ gaudia mille. Vale!

Hæc pauca gratulabundus, sed cæteris impes-
ditior scriptit,

JOH. FLACHSENIUS.

Reverende & Pereximis D.N. LAIBECK.

DE ratione studiorum, legendi modo, &
scribendi libertate sic semper cogitavimus
Applicandum animum quam maxime ad illud
literarum genus, ad quod innato veluti pon-
dere inclinat; deinde sine passione, quā fieri
potest diligentia, evoluntur scriptores tem-
porum, qui desideria nostra uberi succo fa-
ginare possunt; Tum vero non jurandum in
unius verba, quae puerilis est servitus; nec
præceps judicium ferendum de interioribus
arcans, quod audacia est proximum; nec exli-
vore, & malitia, vivorum honor & mortuo-
rum manes lacerandæ; quod barbaram ferita-
tem excedit. Sed placido ingenio scrutanda
omnia, relictisque noxiis, servandum id quod
maxime est utile. At vero in scribendo, ubi
fama ex facili periclitatur, attendendus scopus,
exploranda argumentorum indoles, liberè
deinde sincerè nec cum affectu aut servilitè
scribendum. Quod cum videā Te in hoc nobis-
li Themate fecisse, laudādus eris, quod candide
volueris ab Aristotelis sententia paululum de-
clinare: Ille quippe magnus in multis, æterni-
tatem mundi adstruens, de prima rerum ma-
teria non minus inconcinnè, quam de Cœlo
ineptè scripsit. Scilicet à tot seculis, quibus ex-
plorata sunt ætheris arcana, nemo illius chry-
stallinam glaciem, simplicitatem siderū, reales
orbes, & cōsimilia phantasmata notavit; Valez;

DANIEL ACHRELIUS.

Egregie in Physicū jam, mi doctiss. LAIBECK
Differis; argutè perspicueq; doces.
Perge igitur Felix! propagā in secula nomen
Umaneas Felix, pectore & ore precor!

Cognato suo carissimo sic con-
gratulabatur

MARTINUS PROCHMAN

Conc. Castr.

Non unam omnes trahere voluptatē,
venerabilis DN. LAIBECK, constat
procul dubio illis, qui hominum diver-
sissima ingenia accuratius rimantur;
quippe cum alios in amorem sui allicit
insatiabilis habendi cupido, alios oble-
ctet vana & inanis quædam gloriola, a-
lios in vesaniam agat execrabilis fastus
& superbia, qui cum nihil aliud didice-
rant quam gestus & vestigia ridiculè for-
mare, ficta maiestate prolixi magna sunt
miracula stultorum. Gratulor vero
Tibi Peregrimie Dn. Candidate quod nihil
horum tuum animum movere passus sis,
etenim eam elegisti volupatem quæ a-
nimum felicitate beat, ornat, perficit.
Probat id erudita bæc tua disputatio de
MATERIA PRIMA, qua Peripateticorum
fol-

solllicitas assertiones, transmutationes
elementorum & nescio quas confusiones
naturæ, docte detegis. Opto ut sic veri-
tatem eruere & investigare possis, ut in
veritatis luce & apud ipsam veritatem
felix perpetuo degas.

Quod amico singulari vobis

R. M. Alumn.

ABRAHAMUS FALANDER.

PREcipuum humanitatis basin veram
esse pietatem, pietatis fundamentum
puro Dei inniciatu, nemo est qui ne-
sciat, quantum animum constantia im-
plevit, qui futura magis prospiciunt quā
ea quæ ante pedes sunt, qui que virtutis
stimulis concitati, non æquare tantum,
verum etiam in modestia superare, plu-
rimos conantur. Qualem Te Pereximie
Patriota, cum candor sincerus, tum co-
mitas amabilis ex eo tempore fuisse per-
hibent, quo primum humanitatis atque
pietatis pomæria intrasti: Ad ipsum dis-
sertatio tua doctè conscripta haud ob-
scure testatur: in qua Aristotelicæ scitæ,
pro

pro Materia Prima pugnantes positiones;
ventilas, & pro virili refutas; quare & eos
tibi meritò adire contingit honores,
quibus te dignum pronunciavit Ampl.
Facultas Philosophica. Igitur, dona &
eruditionem quæ in te benigna contulit
natura, augeat larga benedictionis plu-
via, soveat æterni numinis calor, firmet
robur Dei veri, qui te brevi ad summum
prudentiæ culmē evehat, attollat, ducat!
de cæcero salve, vale, fave

Tui studiosissimo
GABRIELI Grāā.

F Lorigeras flagrans jam solvit terra cru-
menas;
Purpureū ver fronde jubet revire scere sylvas.
Nunc culmis læratur ager: nunc mitior aura
Perfundit eroceis halantes floribūs hortos;
Omnia nunc rident, jam regnat Flora pet
herbas,
Vocèq; montivaga resonabile concinit Echo:
Iam messis tibi flore nitet, tua parturit arbor;
Præmia Pieridnm, Musæ tibi lilia plenis
Ecce! ferunt calathis, tuus ac jam regnat A-
pollo,

O!

Felix tu Laibecf Musarum docte Satelles,
 Indole conspicuā vastos penitosque recessus
 Indagas sophiæ, taxans phantasmata vero
 Sermone; Antiquis multo Conficta paratu.
 Ergo precor, dextro tua currant ordine fata,
 Ingenuæ pandatq; Trias Mysteria menti!
 Felici tandem successu cuncta Coronans!

MATTHIAS Bill. Anger.

Laudes remaneant, quod differis ag, tueris,
 Hocce ihesus Laibecf conscriptas mente
 sagaci.

Quod quamvis durū, multos habeatq; labores.
 Te iamē ad magnos, tandem deducet honores.
 Ilce valeto diu & successibus utere faustis!
 Conaturq; tuos feliciter ille secundet,
 Qui mare, qui terrasq; cui cuncta creavit in or-

hac pauca addidit

MARTINUS M. MULLANDER.

O Bothn:

